

CZU 343.265

DOI [https://doi.org/10.52388/1811-0770.2023.1\(249\).10](https://doi.org/10.52388/1811-0770.2023.1(249).10)

APLICAREA LIBERĂRII CONDIȚIONATE ÎNAINTE DE TERMEN – REACȚIE ASUPRA FENOMENULUI INFRAȚIONAL

Elena GROIAN

Doctorandă, Universitatea de Stat din Moldova,

Chișinău, Republica Moldova

e-mail: groianelenagh@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0003-2439-8255>

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen reprezintă o alternativă a detențiunii pentru persoana condamnată, în cazul în care aceasta este flexibilă de a păși pe calea corijării și reeducării, astfel fiind examinată în acest sens de către angajații instituției penitenciare în a cărei custodie se deține condamnatul, înainte de a se adresa în instanța de judecată. Această cale extrajudiciară existentă și temeiurile de liberare condiționată, sunt benefice atât pentru a face o claritate în sensul întrunirii condițiilor pentru eventuala liberare condiționată a condamnatului cât și, având în vedere volumul preponderent în creșterea numărului dosarelor puse pe rol în cauzele privind deținuții în instanțele de judecată naționale, o ușurare a lucrului judecătoresc. În același timp, examinarea prealabilă a personalității condamnatului ar trebui efectuată încă de la începutul executării pedepsei privative de libertate, în scop de a nu admite propunerea pentru liberare condiționată de pedeapsă înainte de termen a unui condamnat care de fapt nu întrunește condițiile prevăzute de lege.

Cuvinte-cheie: liberare condiționată, alternativă a detențiunii, condamnat, corijare, reeducare, instituții penitenciare, custodie.

THE APPLICATION OF CONDITIONAL RELEASE BEFORE THE TERM - REACTION TO THE CRIMINAL PHENOMENON

Conditional release from punishment before the term is an alternative to detention for the convicted person, if he is flexible to follow the path of correction and re-education, thus being examined in this sense by the employees of the penitentiary institution in whose custody the convict is held, before going to court. This existing extrajudicial way and the grounds for conditional release, are beneficial both for making a qualification in the sense of meeting the conditions for the possible conditional release of the convicted and, considering the predominant volume in the increase in the number of files brought to the table in the cases concerning detainees in the courts of national judgment, an easing of the judge's work. At the same time, the preliminary examination of the convict's personality should be carried out from the beginning of the execution of the custodial sentence, in order not to admit the proposal for the conditional release of the sentence before the term of a convict who in fact does not meet the conditions provided by the law.

Keywords: conditional release, alternative to detention, convict, correction, re-education, penitentiary institutions, custody.

L'APPLICATION DE LA LIBÉRATION CONDITIONNELLE AVANT LE TERME - RÉACTION AU PHÉNOMÈNE CRIMINEL

La libération conditionnelle de la peine avant terme est une alternative à la détention pour le condamné, s'il est flexible pour suivre la voie de la correction et de la rééducation, étant ainsi examiné dans ce sens par les employés de l'établissement pénitentiaire dont le condamné a la garde. est tenue, avant d'aller au tribunal. Cette voie extrajudiciaire

existante et les motifs de libération conditionnelle, sont bénéfiques à la fois pour faire une qualification dans le sens de remplir les conditions d'une éventuelle libération conditionnelle du condamné et, compte tenu du volume prédominant dans l'augmentation du nombre de dossiers portés à la table dans les affaires concernant les détenus devant les juridictions nationales, un allègement du travail du juge. Parallèlement, l'examen préalable de la personnalité du condamné doit être effectué dès le début de l'exécution de la peine privative de liberté, afin de ne pas admettre la proposition de libération conditionnelle de la peine avant le terme d'un condamné qui en fait ne remplit pas les conditions prévues par la loi.

Mots-clés: libération conditionnelle, alternative à la détention, condamné, correction, rééducation, établissements pénitentiaires, garde à vue.

ПРИМЕНЕНИЕ УСЛОВНО-ДОСРОЧНОГО ОСВОБОЖДЕНИЯ - РЕАКЦИЯ НА ПРЕСТУПНОЕ ЯВЛЕНИЕ

Условно-досрочное освобождение от отбывания наказания является для осужденного альтернативой содержанию под стражей, если он гибко идет по пути исправления и перевоспитания, при этом до обращения в суд проходит обследование работниками пенитенциарного учреждения, в котором находится осужденный. Существующий внесудебный способ и основания для условно-досрочного освобождения выгодны как для проведения квалификации в смысле выполнения условий возможного условно-досрочного освобождения осужденного, так и, учитывая преобладающий объем увеличения количества дел, доставляемых в следственный изолятор, облегчение работы судьи. При этом, предварительное освидетельствование личности осужденного должно проводиться с начала отбывания наказания в виде лишения свободы, чтобы не допустить представления об условно-досрочном освобождении от наказания раньше срока осужденного, которое фактически не соответствует условиям, предусмотренным законом.

Ключевые слова: условно-досрочное освобождение, альтернатива задержанию, осужденный, исправление, перевоспитание, пенитенциарные учреждения, содержание под стражей.

Introducere

Pedeapsa penală fiind o măsură de constrângere statală și un mijloc de corectare și reeducare a condamnatului ce se aplică de instanțele de judecată, în numele legii, persoanelor care au săvârșit infracțiuni, cauzând anumite lipsuri și restricții drepturilor lor, a produs o reacție negativă a întregii societăți asupra flagelului infracțional și, desigur, a atras un răspuns de represiune penală a faptelor condamnable. În pofida faptului că scopurile pedepsei penale constau în restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane, acestea pot fi atinse uneori și fără executarea pedepsei în regim de detențiune.

Astfel legiuitorul a prevăzut în art.91 Codul Penal al Republicii Moldova una din instituțiile juridice, care-i conferă judecătorului posibilitatea de a libera persoana de pedeapsa penală, și mai exact liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen.

Instituția liberării de pedeapsa penală a fost instituită ca fiind un pilon de salvare al legiuitorului în reglementarea unor situații ce nu necesită o reclusiune a unei persoane vinovate de o faptă penală. Deși pedeapsa penală sub forma închisorii a dominat decenii la rând, aceasta nu a convins societatea că este unicul mijloc desăvârșit în corectarea și reeducarea persoanelor care au săvârșit fapte penale, pedepsite cu o astfel de sancțiune. Astfel, datorită răsturnării postulatului desăvârșirii aplicării pedepsei cu închisoare ca unicul mijloc rațional al salvării societății

de fenomenul infracțional, sistemul justiției a beneficiat din partea legiuitorului de apariția unor norme penale ce reglementează astfel de situații cu alternative pentru pedeapsa închisorii.

În acest sens, condițiile ce trebuie respectate de către persoana condamnată, reprezintă un aspect primordial, în cadrul aplicării liberării condiționate de pedeapsă penală înainte de termen. Importanța aplicării liberării condiționate înainte de termen este oportună datorită existenței elementului condiționat ce ține de scutirea și favorizarea persoanei condamnate, precum și tendința spre reeducare și corijare a acestuia din partea statului, de care trebuie să dea dovadă persoana condamnată, fără aplicarea pedepsei cu închisoarea, stabilind o alternativă bine calificată și restricționată.

În această ordine de idei, deducem motivele și specificul numeroaselor cereri și demersuri parvenite în instanțele de judecată din țară, ceea ce dă dovadă de un succes rezultat al aplicării instituției abordate, manifestată prin sîrguința condamnaților cu privire la întrunirea cumulativă a condițiilor prevăzute de legea penală și nașterea dorinței acestora de a parcurge procesul de corectare, reeducare și resocializare, pentru a fi supuși liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen. Datorită valorii cît mai pronunțate a aplicării instituției liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, legiuitorul a admis mai multe inconsistențe și lacune de ordin normativ, care reclamă întâmpinarea unor dificultăți în aplicarea, interpretarea corectă și tîlmăcirea justă a prevederilor art.91 din Cod penal al Republicii Moldova, observînd astfel o mulțime de modificări și completări ale legislației penale privind reglementarea juridică a prevederilor legale privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, ceea ce ne implică și mai mult la cercetarea temei abordate.

Toate acestea necesită un studiu aprofundat, științific argumentat, al tematicii axate privind noțiunile abordate de legislația națională precum și de doctri-

na contemporană, reglementate de legea penală privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, actualitatea și importanța acesteia, îndemnînd la soluționarea celor mai litigante probleme vizînd interpretarea și aplicarea corectă a prevederilor art.91 din Cod Penal.

Idei principale ale cercetării

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, fiind o reflectare a principiului umanismului, este un act de stimulare a persoanelor condamnate, astfel aceștia sunt responsabili de a da dovadă de un comportament pozitiv pe parcursul executării pedepsei pentru a beneficia de avantajul de a fi puși în libertate înainte de executarea deplină a pedepsei, deoarece liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen reprezintă atitudinea manifestată a legiuitorului sau reacția asupra fenomenului infracțional prin prisma educării și corectării persoanei condamnate în regim de libertate sau excluderii aplicării unei pedepse în mod tardiv ori fără necesitate, ceea ce implică caracterul de o importanță generală a temei abordate.

Condițiile acordării liberării condiționate privesc, pe de o parte, executarea de către condamnat a unei părți de pedeapsă, iar, pe de altă parte, persoana condamnatului, comportarea acestuia în timpul executării pedepsei [1, p. 241].

Codul penal reglementează liberarea condiționată în art.91, care prevede: „*Persoanei care execută pedeapsa cu închisoare i se poate aplica liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen dacă a realizat programul individual de executare a pedepsei, a reparat integral daunele cauzate de infracțiunea pentru care a fost condamnată, cu excepția cazului când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, și dacă se constată că corectarea ei este posibilă fără executarea deplină a pedepsei. Persoana poate fi liberată, în întregime sau parțial, și de pedeapsa complementară* [2].

Astfel, liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, este privit ca un act de stimulare a persoanei condamnate, care îl motivează să fie eliberat înainte de a ispăși efectiv întreg termenul de pedeapsă stabilit prin sentința de condamnare.

În acest sens, legiuitorul, prin reglementarea normei prevăzute la art.91 CP al RM, stabilește condiții bine determinate care necesită a fi întrunite și respectate de către deținut, pentru a se face posibilă aplicarea liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen, și anume: realizarea programului individual de executare a pedepsei; repararea integrală a daunelor cauzate de infracțiune; termenul de pedeapsă stabilit, conform alin.4) art.91 CP, *„Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen poate fi aplicată dacă condamnatul, care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 18 ani, a executat efectiv: a) cel puțin jumătate din termenul de pedeapsă stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare sau mai puțin grave; b) cel puțin două treimi din termenul de pedeapsă stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni grave; c) cel puțin trei pătrimi din termenul de pedeapsă stabilit pentru săvârșirea unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave, precum și din pedeapsa aplicată persoanei anterior liberate condiționat de pedeapsă înainte de termen, dacă liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen a fost anulată în condițiile alin.8),„*

Condiția privind executarea de către condamnat a unei părți din pedeapsă privește executarea unei părți din pedeapsă ca o garanție că finalitatea acesteia a fost atinsă, adică cel condamnat a fost reeducat și nu mai este nevoie de executarea pedepsei integrale [3, p. 187].

În calculul tuturor fracțiunilor de pedeapsă se prevedea că se va ține seama și de partea din durata pedepsei care poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate, întrucât perioada în care condamnatul a lucrat se socotește mai avan-

tajos în funcție de natura și randamentul activității efectuate [4, p. 288].

În literatura juridică de specialitate, s-a arătat că această condiție suplimentară are rolul “de a preîntâmpina posibilitatea liberării condiționate la un interval prea scurt de la începerea executării, a condamnaților care, eventual, au muncit stăruitor și disciplinat, interval de timp insuficient însă pentru realizarea temeinică a acțiunii de reeducare și îndreptare” [5, p. 48].

Mențiunea din textul legii privitoare la durata din pedeapsă care poate fi considerată executată pe baza muncii prestate, face posibil ca unii condamnați să se libereze condiționat mai repede decât alții, deși toți au început executarea pedepsei în aceeași zi și au același quantum de pedeapsă, pentru aceeași infracțiune. Trebuie subliniat însă, încă o dată, faptul că executarea părților de pedeapsă obligatorii nu ar putea conduce la un rezultat pozitiv din punctul de vedere al acordării liberării condiționate, dacă nu ar fi îndeplinite cumulativ și celelalte condiții consfințite expres în articolul 91 Cod penal.

Pe lângă aceste condiții reglementate de legislația penală, pentru ca persoana condamnată să fie acceptată, pregătită și propusă spre o liberare condiționată înainte de termen, aceasta trebuie să mai respecte și o cale extrajudiciară, care este obligatorie și în caz că nu a fost respectată face încheierea instanței de judecată să fie emisă ca fiind una inadmisibilă.

Conform prevederilor Statutului executării pedepsei de către condamnați, în fiecare penitenciar se constituie o comisie în scopul eficientizării procesului de educare, reeducare și resocializare a condamnaților, racordării practicii punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate la cadrul legislativ, precum și măririi flexibilității de schimbare a regimului de detenție a condamnaților [6]. Competența prioritară a comisiei penitenciarului este „examinarea propunerii de prezentare în instanța de ju-

decată a condamnaților pentru liberarea condiționată înainte de termen” [7].

Deținutul și avocatul său poate adresa, de asemenea, o cerere de liberare anticipată, după ce au îndeplinit procedura extrajudiciară prevăzută de art. 266 și 267 din Codul de executare. Procedura extrajudiciară care trebuie urmată de deținut constă în completarea unei cereri adresată comisiei penitenciarului, pentru liberarea sa condiționată. Comisia va verifica dacă sunt îndeplinite condițiile care sunt prevăzute de lege pentru liberarea condiționată. În cazul în care sunt îndeplinite condițiile, atunci, ei vor trimite cazul în judecată. În caz de refuz, deținutul va putea trimite din proprie inițiativă cererea de liberare judecătorului de instrucție. Instanța de judecată va organiza o audiere, unde deținutul, avocatul său, procurorul și reprezentantul instituției penitenciare vor fi prezenți. Instanța, în persoana unui judecător, este responsabilă de a decide liberarea persoanei [8, p. 94]. Prin urmare, faptul examinării prezentării condamnatului în fața comisiei penitenciare cu privire la posibilitatea eliberării condiționate a acestuia înainte de termen, prezintă acea cale prealabilă obligatorie pe care condamnatul trebuie să o respecte înainte de a se adresa în instanța de judecată sau înainte de a fi propus spre o asemenea eliberare condiționată, de către organul de detenție în custodia căruia se deține acesta.

În cazul când instanța de judecată respinge propunerea privind liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, adică demersul instituției penitenciare, înaintarea repetată a materialelor poate avea loc numai după ce au fost înlăturate motivele de fapt și/sau de drept invocate de instanță la respingerea propunerii, dar nu mai devreme de 6 luni de la data când hotărârea a devenit definitivă, sau instituția penitenciară își exercită dreptul de a contesta cu recurs respingerea demersului dacă o consideră neîntemeiată sau dacă a fost emisă cu încălcarea normelor de procedură. Încheierea instan-

ței de judecată se anexează la dosarul personal al condamnatului.

În ce privește condiția legală cu referire la posibila corectare a condamnatului fără executarea deplină a pedepsei, este de constatat că aceasta ține strict de aprecierea instanței de judecată, după propria sa convingere, că o astfel de posibilitate urmează a fi acordată. În literatura de specialitate se susține ideea că argumentul folosit în fundamentarea posibilității reducerii pedepsei în faza de executare este acela că, după mulți ani de la aplicare a pedepsei, deținutul este o persoană distinctă de cea din momentul condamnării. Considerăm că o astfel de idee poate fi acceptată, deoarece trecerea unui interval de timp în executarea pedepsei cu închisoare face ca persoana să se schimbe din punct de vedere comportamental și, ca urmare, se poate stabili care este oportunitatea sau ineficiența duratei pedepsei penale stabilite prin sentința de condamnare. Desigur că comportamentul condamnatului în timpul executării pedepsei penale cu închisoare se schimbă în timp, reieșind din mediul penitenciar în care trăiește, însă acesta poate fi atât unul acceptabil și adecvat reintegrării, cât și unul inacceptabil.

Concluzia că persoana condamnată, pentru corectarea sa, nu mai are nevoie de executarea de mai departe a pedepsei trebuie să se întemeieze pe o apreciere multilaterală a faptei săvârșite, a personalității vinovatului și, nu în ultimul rând, pe comportamentul acestuia în timpul executării pedepsei. Totodată, subliniem că datele ce atestă faptul comportării exemplare a condamnatului se elucidează prin lipsa încălcărilor regimului de executare a pedepsei și prin atitudinea cinstită față de muncă [9].

Multitudinea măsurilor juridico-penale luate în privința celor care săvârșesc o faptă penală reprezintă, întâi de toate, pârghiile prin care statul asigură ordinea de drept, însă totodată urmărește un șir de obiective mai mici, care ar asigura ordinea respectivă.

În acest sens, legea penală operează cu un șir de instituții aplicate în funcție de comportamentul condamnatului în timpul executării pedepsei cu închisoarea. Este de menționat că termenul închisorii stabilit de instanța de judecată nu întotdeauna reflectă cu exactitate aprecierea necesară în care este posibilă corectarea sau reeducarea unei persoane condamnate. Aici suntem în prezența a două situații: aprecierea termenului detenției cu închisoarea este tratat fie prea exagerat, fie insuficient pentru corectarea și reeducarea persoanei condamnate. Dacă admitem că termenul de detenție la care a fost condamnată persoana nu este suficient, atunci suntem în prezența competenței inadecvate a personalului instituțiilor penitenciare. Cât privește însă exagerearea termenului detenției unei persoane condamnate, putem menționa următoarele: legea penală soluționează această problemă prin intermediul instituției liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen. Această situație este condiționată însă de atitudinea persoanei condamnate față de ulterioara resocializare, de atitudinea față de muncă și respectarea normelor de conviețuire în penitenciar, potrivit legislației în vigoare. Așadar, se poate întâmpla ca scopul pedepsei penale să poată fi atins și în timpul executării pedepsei cu închisoarea, generând astfel o posibilă reintegrare socială a condamnatului înainte de termen. Importanța acestui institut penal, după cum se menționează în literatura de specialitate, rezultă din faptul că liberarea condiționată a persoanei condamnate la închisoare o separă de mediul penitenciar care, oricât de bine ar fi organizat, oricum exercită o influență negativă asupra tuturor condamnaților, îndeosebi asupra celor primari.

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen (ca, de altfel, și alte tipuri ale liberării de pedeapsă) are drept scop stimularea condamnaților de a manifesta pe durata detențiunii o comportare ireproșabilă. Cu atât mai mult că prevederea de la art. 62 alin. (3) CP al RM menționează că: „Munca

neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată ca pedeapsă principală sau în cazul condamnării cu suspendarea condiționată a executării pedepsei”, iar noi considerăm că și a liberării condiționate de pedeapsă penală înainte de termen (s.n.). – „în calitate de obligație pentru perioada termenului de probă”. Or această reglementare de la art. 62 nu-și găsește locul aici, ci, în viziunea noastră, ea ar fi mai binevenită la art. 90 alin. 6) CP al RM. Astfel, liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen poate fi definită ca fiind o categorie a liberării de pedeapsa penală ce constă în punerea în libertate a condamnatului din locul de deținere înainte de executarea deplină a pedepsei, cu condiția ca până la împlinirea duratei acesteia să nu mai săvârșească infracțiuni sau delikte contravenționale, să nu se eschiveze intenționat de la îndeplinirea obligațiilor stabilite de instanța de judecată. De instituția liberării condiționate poate beneficia orice condamnat la pedeapsa cu închisoarea, indiferent de durata acesteia, condamnații cu trimitere într-o unitate militară disciplinară, precum și condamnații la detențiunea pe viață. Anume instanța de judecată hotărăște în fiecare caz în parte dacă este sau nu oportună acordarea liberării condiționate.

Așadar, instituția liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen reprezintă o reflectare a principiului umanismului în dreptul penal. Specificul acesteia constă în liberarea persoanei care execută un anumit tip de pedeapsă de la executarea de mai departe a acesteia, în prezența anumitor condiții și prin respectarea unor obligații de către cel liberat condiționat de pedeapsă înainte de termen. Astfel, această formă de liberare poate fi una atât condiționată, cât și una necondiționată. Dacă în timpul părții neexecutate din pedeapsă condamnatului i se pune în sarcină să îndeplinească anumite obligații stabilite de instanța de judecată, atunci acestea devin unul dintre motivele pentru care condamnatul, la încălcare a acestora, poate fi trimis să execute partea din

pedeapsa neexecutată, stabilită prin sentința de condamnare. Dacă în privința sa nu sunt stabilite anumite obligații, condamnatul urmează să se reintegreze în societate, fără a fi limitat prin acestea.

Consiliul Europei vede liberarea condiționată ca fiind instituția ce are scop asistența deținuților de a trece de la viața penitenciară la viața supusă legilor în comunitate prin condițiile post eliberare și supraveghere care promovează și contribuie la siguranța publică și reducerea infracțiunilor în comunitate. Liberarea înainte de termen permite motivarea deținuților de a se reabilita în penitenciar, relațiile deținuți - personal penitenciar, motivarea de a se reabilita în societate și de a beneficia de serviciile sociale, monitorizarea în societate, încarcerarea rapidă în caz de alte infracțiuni, reducerea suprapopulării, reducerea riscul de recidivă, etc. Astfel, urmează să constatăm dacă liberarea înainte de termen este o favoare deținuului sau societății.

În virtutea faptului că scopurile pedepsei penale, prevăzute la alin. (2) art. 61 din Codul Penal al Republicii Moldova (în continuare CP al RM), pot fi atinse uneori și fără executarea pedepsei în regim de detențiune, legiuitorul a prevăzut în CP al RM o serie de instituții juridice, care-i conferă judecătorului posibilitatea de a libera persoana de pedeapsa penală. Una dintre pedepsele aplicate persoanelor fizice prevăzute de art. 62 CP este închisoarea și este de menționat că termenul închisorii stabilit de instanța de judecată nu întotdeauna reflectă cu exactitate aprecierea necesară în care este posibilă corectarea sau reeducarea unei persoane condamnate. Aici suntem în prezența a două situații: aprecierea termenului detenției cu închisoarea este tratat fie prea exagerat, fie insuficient pentru corectarea și reeducarea persoanei condamnate. Dacă admitem că termenul de detenție la care a fost condamnată persoana nu este suficient, atunci suntem în prezența competenței inadecvate a personalului instituțiilor penitenciare. Cât privește însă exagerarea termenului detenției

unei persoane condamnate, putem menționa următoarele: legea penală soluționează această problemă prin intermediul instituției liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen [10].

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, fiind o reflectare a principiului umanismului, este un act de stimulare a celor condamnați, astfel aceștia sunt responsabili de a da dovadă de un comportament pozitiv pe parcursul executării pedepsei pentru a beneficia de avantajul de a fi puși în libertate înainte de executarea deplină a pedepsei. Acest tip de liberare de pedeapsă penală este reglementat de art. 91 CP al RM, de art. 469-471 din Cod de Procedură Penală a Republicii Moldova [11].

De constatat că liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen ține strict de aprecierea instanței de judecată (care, potrivit art. 470 CPP, este instanța de judecată din raza de activitate a organului sau a instituției care execută pedeapsa), după propria sa convingere, având dreptul fie să acorde, fie să refuze beneficiul acestei instituții. Instanța de judecată aplică această instituție fie în baza demersului instituției care pune în executare pedeapsa, fie în baza demersului procurorului care exercită supravegherea organului sau instituției care pune în executare pedeapsa, fie la cererea condamnatului sau a apărătorului acestuia în condițiile prevăzute la art. 266 și 267 din CE al RM și numai după respectarea procedurii extrajudiciare stabilite.

Condițiile acordării liberării condiționate privesc, pe de o parte, executarea de către condamnat a unei părți de pedeapsă, iar, pe de altă parte, persoana condamnatului, comportarea acestuia în timpul executării pedepsei [12].

Ca să analizăm eficiența condițiilor acordării liberării înainte de termen trebuie să facem referire la Programul individual de executare a pedepsei condamnatului și modelele țărilor cu bune practici în acest domeniu la capitolul planificare. Această planificare a executării pedepsei începe odată cu intrarea

deținutului în penitenciar și cuprinde o evaluare inițială realizată de către toți membri ai personalului. Trebuie să menționăm că, o claritate a procesului de evaluare inițială oferă Recomandările Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr.R2006(2) cu privire la Regulile Penitenciare Europene: Regula nr. 16 – „La cât mai scurt timp de la depunere:

a. Informațiile referitoare la starea de sănătate a deținuținutului trebuie să fie completate cu un examen medical, în conformitate cu Regula 42;

b. Regimul de siguranță al deținutului trebuie să fie stabilit în conformitate cu regula 51, care descrie că: imediat după depunere, fiecărui deținut i se va stabili: a. riscul pe care l-ar reprezenta pentru comunitate și b. riscul de evadare pe cont propriu sau cu ajutorul complicilor. Fiecare deținut va fi supus imediat unui regim de siguranță corespunzător riscului identificat;

c. Gradul de risc al deținutului trebuie să fie stabilit în conformitate cu regula 52.

Programele de pregătire pentru liberare – sunt activitățile realizate de către specialiștii asistenți sociali și consilierii de probațiune la finalul perioadei de detenție atunci când deținuții se pregătesc de eliberarea condiționată înainte de termen, iar informațiile și competențele necesare în prima etapă după eliberare sunt însușite în cadrul acestor programe. Componenta ce este realizată cel mai puțin este munca în cadrul penitenciarului. Dacă în marea majoritate a țărilor europene, pentru deținuți munca este obligatorie, legislația națională nu prevede această acțiune impusă tuturor. Aceasta se datorează lipsei locurilor de muncă în sistemul penitenciar și a obiectelor de producere care așa și nu și-au revenit după perioada sovietică. Numărul condamnaților care își doresc să muncească este mult mai mare decât oferta penitenciarelor, iar lipsa posibilității de a munci, îi face pe deținuți să petreacă neconstructiv și ineficient timpul în penitenciar. Atâta timp cât ei nu sunt implicați în activități, deținuții sunt în mare parte desocializați,

iar procesul de reintegrare în societate va fi sortit eșecului.

În realizarea eficientă a Programului individual de executare a pedepsei condamnatului un aport considerabil îl aduce însăși personalul penitenciar, care urmează a fi format și pregătit pentru evaluarea nevoilor deținuților, elaborarea strategiilor și planului individual și desigur implementarea în practică cât mai eficientă, calitativă și cantitativă a acestor strategii.

Totuși, avem reglementate anumite cazuri în care nu se aplică liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen și anume:

a) în cazul condamnatului care anterior a fost liberat de pedeapsă înainte de termen și a săvârșit o nouă infracțiune în perioada condiționării pedepsei, excepție fiind condamnatul minor;

b) în cazul condamnatului care în timpul detenției s-a automutilat;

c) în cazul condamnatului care în timpul detenției a avut cazuri de suicid;

d) în cazul condamnatului care în timpul detenției a încălcat regimul de detenție și se află sub acțiunea sancțiunii disciplinare.

Ca analiză comparativă, liberarea condiționată este reglementată și de Codul penal al României [13] și anume la art. 99–106. Interesant este faptul cum legiuitorul român prevede liberarea condiționată a persoanelor condamnate cu detențiunea pe viață.

Astfel, observăm că pe lângă celelalte condiții, în special este prevăzută o condiție mai blândă și anume că cel condamnat cu detențiunea pe viață poate fi liberat condiționat dacă a executat efectiv 20 de ani de detențiune, spre deosebire de legislația Republicii Moldova, care prevede că trebuie executați 30 de ani. De asemenea, CP al RM prevede o regulă generală, și anume că respectivul condamnat liberat condiționat poate fi supus unui termen de supraveghere” în termenul de pedeapsă rămas neexecutat, însă nu dă un răspuns în cazul liberării condamnatu-

lui supus pedepsei cu detențiunea pe viață, or trebuie să înțelegem că instanța îl poate obliga să îndeplinească anumite sarcini pentru tot restul vieții. Legiutorul român, spre deosebire de cel moldav, a venit cu o soluție în acest context, stipulând în alin. (3) art. 99 CP al României următoarele: „de la data liberării condiționate, condamnatul este supus unui termen de supraveghere de 10 ani”.

Referitor la condiția executării efective a unei părți din pedeapsa închisorii, CP al României stipulează că liberarea condiționată poate fi dispusă dacă cel condamnat a executat cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani. În acest sens, o deosebire la fel de importantă este cum ambii legiuitori tratează principiul umanismului în dependență de criteriul vârstei. În cazul CP al RM, un regim mai favorabil este creat condamnaților minori, care trebuie să execute efectiv o perioadă mai mică din pedeapsă față de persoanele care au atins vârsta de 18 ani. În cazul CP al României, un regim mai favorabil este prevăzut pentru persoanele în etate și anume „În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiționată, după executarea efectivă a jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depășește 10 ani, sau a cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în alin. (1) lit. b)-d) art. 100”.

În concluzie, liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen constituie o alternativă la pedeapsa cu închisoarea, ea fiind posibil de aplicat din momentul pronunțării sentinței de condamnare și până la etapa executării pedepsei, care încă nu este executată pe deplin. Spre deosebire de persoanele eliberate definitiv, persoana liberată condiționat poate fi supusă la respectarea anumitor obligații de către instanța de judecată, iar, în caz că nu respectă aceste

obligații, liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen, pe lângă temeiurile prevăzute la alin. (8) art. 91 CP al RM, poate fi revocată.

Concluzii

Liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen reprezintă o alternativă a detențiunii pentru persoana condamnată, în cazul în care aceasta este flexibilă de a păși pe calea corijării și reeducării, astfel fiind examinată în acest sens de către angajații instituției penitenciare în a cărei custodie se deține condamnatul, înainte de a se adresa în instanța de judecată.

Considerăm oportună cale extrajudiciară existentă și temeiurile de liberare condiționată, ca fiind benefice atât pentru a face o claritate în sensul întrunirii condițiilor pentru eventuala liberare condiționată a condamnatului cât și, având în vedere volumul preponderent în creștere a numărului dosarelor puse pe rol în cauzele privind deținuții în instanțele de judecată naționale, o ușurare a lucrului judecătorului. În același timp, examinarea prealabilă a personalității condamnatului are trebui să fie efectuată mult mai veridic și într-un volum mai vast de informații privind persoana condamnată, în scop de a nu admite propunerea pentru liberarea condiționată de pedeapsă înainte de termen a unui condamnat care de fapt nu întrunește condițiile prevăzute de lege.

În concluzie, trebuie să schimbăm percepția celor care participă la actul de justiție și a societății, față de cei care se află în detenție.

În concluzie, am veni cu recomandări de îmbunătățire a aplicării instituției liberării condiționate înainte de termen și anume, reducerea termenului de revizuire, acest lucru fiind în concordanță cu termenul celor mai multe țări europene, contribuind totodată și la eliminarea incertitudinilor legate de aplicarea legii, crearea locurilor de muncă într-un număr mai mare și mai diversificat

privind domeniile de activitate, jurisprudența privind liberarea condiționată necesită o atenție deosebită din partea Curții Supreme de Justiție, pentru a asigura o practică uniformă, desfășurarea unui studiu privind jurisprudența liberării condiționate înainte de termen, ce ar analiza, mai ales, interpretarea judiciară a întrunirii condițiilor de eliberare înainte de termen, introducerea unui formular aparte în penitenciar și o practică de a informa toți deținuții, la sosire, despre mecanismul de liberare și despre condițiile care trebuie îndeplinite pentru a putea fi eliberați, reducerea numărului de membri în comisia penitenciară pentru a include persoanele care au lucrat cu deținutul și pot analiza riscurile puse de deținut, implicarea Centrului de evaluare a riscului (diagnoză și prognoză) care se planifică a fi constituit, pentru argumentare mai bine fundamentată a avizului comisiei penitenciare pentru instanță.

Pentru a avea o practică clară și bazată pe experiența altor țări, se recomandă ca după ispășirea termenului minim, revizuirea să aibă loc anual, să fie aplicată contestarea împotriva hotărârilor primei instanțe care să acopere atât situațiile faptice, cât și aspectele juridice. Pentru asigurarea conformității cu jurisprudența CEDO menționată mai sus, este important să se ia în considerare în decizie care sunt motivele criminogene concrete pentru a nu elibera deținutul și acțiunile care trebuie întreprinse pentru a rezolva problema. Probațiunea și personalul din penitenciare ar trebui să analizeze cu atenție nevoile criminogene și să includă în cazurile necesare sugestii pentru instanță pentru aplicarea obligațiilor suplimentare dacă se recurge la liberare condiționată.

Referințe bibliografice

1. GRAMA, M., BOTNARU, S. ș.a. *Drept penal. Partea Generală*. Vol.II, Chișinău, 2016, p. 241.
2. *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat prin Legea nr. 985 din 18.04.2002, publicat: 14-04-2009 în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195.
3. RUSU, M. I. *Instituții de drept penal. Partea Generală*. București, 2007, p. 187.
4. BASARAB, M. *Drept Penal. Partea Generală*. Vol. II. București 1997, p. 288.
5. DONGOROZ, V. *Explicații teoretice ale codului penal*. Vol.II, București 1970, p. 48.
6. Statutul executării pedepsei de către condamnați, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.583 din 26.05.2006
7. Regulamentul de activitate al Comisiei penitenciarelor din cadrul instituțiilor penitenciare, aprobat în baza ordinului ANP nr. din 2018.
8. DROSU, V., BURCILĂ, N. *Detențiunea pe viață și liberarea condiționată înainte de termen în Republica Moldova*. Chișinău, 2017, p. 94.
9. MACOVEI, C. *Liberarea condiționată de pedeapsă penală înainte de termen*. Teză de doctor, Chișinău 2015.
10. Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei de dezvoltare a sistemului penitenciar pentru anii 2016-2020, obiectiv special implementarea și dezvoltarea programului individual cu implicarea activă a specialiștilor direcției reintegrare socială.
11. Ansamblul de Regulii minime pentru tratamentul deținuților, adoptate la 31 iulie 1957 despre tratament, clasificare și individualizare, Rezoluție adoptată la 30 august 1955.
12. Recomandările Comitetului de miniștri al Consiliului Europei nr.R2006(2) cu privire la Regulile Penitenciare Europene.
13. Codul penal al României din 2009, adoptat prin Legea nr.286/2009 și intrat în vigoare la 1 februarie 2014.